

УДК 159.9-051:159.922.86-056.49

Луцик Галина

здобувач ступеня PhD кафедри вікової та педагогічної психології
Рівненського державного гуманітарного університету
<https://orcid.org/0000-0003-3905-2038>

DOI <https://doi.org/10.35619/praprv.v1i19.316>

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ У КОНТЕКСТІ ПІДГОТОВКИ ДО РОБОТИ ЗІ СХИЛЬНИМИ ДО ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКАМИ

Анотація. У статті аналізується зміст поняття «професійна ідентичність» у контексті підготовки майбутніх психологів до роботи зі схильними до девіантної поведінки підлітками. На основі аналізу теоретичних джерел встановлено, що організація освітнього процесу в закладі вищої освіти створює основу для формування професійної ідентичності майбутнього фахівця, формує готовність до роботи в обраному напрямку, допомагає сформувати усвідомлений образ себе як професіонала.

З'ясовано, що значна частина майбутніх психологів не мають впевненості у бажанні працювати зі схильними до девіантної поведінки підлітками, що обумовлено недостатністю досвіду роботи з ними. Як засвідчили результати діагностики особливостей професійної ідентичності майбутніх психологів серед здобувачів четвертого курсу більший відсоток осіб мають сформовану професійну ідентичність у порівнянні із здобувачами другого курсу. Отримані результати можна частково пояснити наявністю більш систематизованих знань щодо особливостей роботи зі схильними до девіантної поведінки підлітками, сформованих професійних вмінь та навичок, які здобувачі отримали в процесі професійної підготовки в закладі вищої освіти.

Вважаємо, що умовами розвитку професійної ідентичності майбутніх психологів у контексті підготовки до роботи зі схильними до девіантної поведінки підлітками є поетапне збагачення змісту професійної підготовки у вказаному напрямку, розширення знань здобувачів щодо окресленої проблеми, розвиток особистісних ресурсів здобувачів у процесі проведення психологічних тренінгів.

Ключові слова: професійна ідентичність, професійна підготовка, майбутні психологи, підлітки, девіантна поведінка.

Постановка проблеми. Кризові виклики сьогодення негативно позначаються не лише на особистісному розвитку, але й деструктивно діють на становлення молоді як майбутніх професіоналів. В умовах глобальної невизначеності та зневіри запит на вчасну та кваліфіковану допомогу психологів набуває особливої актуальності. Тому перед закладами вищої освіти постає вимога підготовки майбутніх психологів як фахівців, компетентності яких відповідали б запитам суспільства. Дана проблема особливої гостроти набуває в умовах дистанційного навчання, оскільки вимагає переорієнтації вимог та створення відповідних умов, які б сприяли розвитку майбутнього фахівця, що орієнтований на постійний професійний розвиток, продуктивну діяльність та самовдосконалення. Поряд з важливістю теоретичної та практичної підготовки, доцільним залишається формування професійно значущих якостей майбутніх психологів, що становлять основу їх ідентичності.

Психологи працюють з різними категоріями клієнтів, стикаються з різноманітними проблемами, тому професійна ідентичність повинна відображати специфіку взаємодії з

відповідними групами осіб. У міру посилення тенденції до поведінкових відхилень у підлітковому середовищі, правового нігілізму та деформації правосвідомості сучасної молоді сформованість образу себе як професіонала у роботі з ними є досить важливими для майбутніх психологів.

Тому вартує уваги дослідження питання розвитку професійної ідентичності майбутніх психологів у контексті їх підготовки до роботи з підлітками із ознаками до вияву девіантних схильностей.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Проблема професійної ідентичності особистості викликає значний науковий інтерес та носить комплексний, міждисциплінарний характер. Відображення зазначеної проблеми знаходимо як у працях зарубіжних психологів (Ватерман, Гоффман, Еріксон, Мід, Фромм та ін.), так і в дослідженнях вітчизняних науковців (Андрієвська-Семенюк, Бойченко, Вірна, Волянук, Дружиніна, Ложкін, Перетяцько, Синишина, Тесленко, Чепелева, Ямчук та ін.).

Дослідники сходяться на думці, що професійна ідентичність закладається ще на етапі навчання в закладі освіти та продовжується протягом всієї професійної діяльності особистості.

Сформованість професійної ідентичності значною мірою залежить від бажання здобувачів реалізовуватись та розвиватись в обраній професії, відкривати в собі потенціал до самовдосконалення в професійній діяльності. Слушно зауважує Дружиніна (2010), що задля сприяння професійному становленню студентів-психологів, особливу роль у організації освітнього середовища слід приділити особистісному розвитку майбутніх фахівців, розвитку емоційної сфери особистості, формуванню позитивного ставлення до себе.

Важливу роль у формуванні професійної ідентичності відіграє професійна підготовка, в ході якої формується компетентність майбутнього фахівця, вдосконалюються професійні навички, розвивається професійне мислення. Тому процес підготовки майбутніх психологів до професійної діяльності в закладах вищої освіти створює основу для формування професійної ідентичності, формує готовність до роботи в обраному напрямку, допомагає усвідомити свою роль у професійній діяльності. Mancini, Caricati, Panari&Tonarelli (2015) зауважують, що професійний розвиток тісно пов'язаний з організацією освітнього середовища в університеті та освітніми програмами, які реалізуються для підготовки фахівців. Автори переконують, що діяльність університетів слід спрямовувати не лише на здобуття теоретичних знань, але й поглиблення практичних навичок, що сприятиме формуванню професійної ідентичності.

Проте, аналіз професійної ідентичності майбутніх психологів у контексті роботи зі схильними до девіантної поведінки підлітками в науковій літературі представлений недостатньо і потребує більш ґрунтовного узагальнення.

Мета статті – теоретично обґрунтувати та емпірично перевірити особливості професійної ідентичності майбутніх психологів у контексті їх підготовки до роботи з підлітками девіантної поведінки, визначити напрямки формування професійних компетенцій.

Виклад основного матеріалу дослідження. У психологічній науці представлено дискурс щодо ідентичності особистості та змістового наповнення конструкту «професійна ідентичність». Наукові розвідки презентують досліджуваний феномен як прийнятий особистістю образ себе у різноманітні взаємозв'язків з оточуючим світом, що тісно пов'язаний зі становленням та розвитком особистості.

Ідентичність особистості, на думку Еріксона (1993), є важливою характеристикою цілісності особистості та її зрілості, яка визначає систему цінностей, ідеалів, життєвих планів особистості та формує здатність особистості ототожнювати себе з певними соціальними групами.

З огляду на складність феномену, самоідентичність особистості, з позиції Waterman (1982), є здатністю до усвідомленого самовизначення, що реалізовується через сформованість цілей, цінностей та переконань, які становлять світогляд особистості. Становлення особистості нерозривно пов'язане із усвідомленням себе як професіонала, що дозволяє зайняти своє місце у системі суспільних відносин та самоствердитись. Тому професійна самоідентичність є складовою особистісної ідентичності та розглядається як ототожнення себе з образом фахівця обраного напрямку, через сприйняття професійно значущих якостей, особливостей поведінки та спілкування у певній професії.

Професійна ідентичність розглядається як динамічний соціальний конструкт, взаємодія образів «Я» та сконструйованих самопрезентацій (Kamińska-Jatczak, 2019), виникає в результаті усвідомлення власних особистісно-професійних характеристик, що формуються на основі суб'єктивного досвіду індивіда (Ямчук, 2017), на етапі безпосереднього входження особистості в професійну діяльність, виконуючи стабілізуючу та перетворюючу функції (Романишина, 2016), виступає провідним критерієм становлення професіонала та дозволяє певною мірою приймати діяльність та себе в ній (Ложкін & Волянчук, 2008). У науковій літературі професійна ідентичність майбутніх психологів розглядається як усвідомлене ставлення до обраної професії, що виникає на основі оцінки суб'єктивних показників (професійної самооцінки, професійного самовизначення, задоволеність працею, професією, кар'єрою, собою тощо) (Бойченко, 2021), виступає передумовою для подальшого професійного моделювання та саморозвитку особистості фахівця (Андрієвська-Семенюк, 2020).

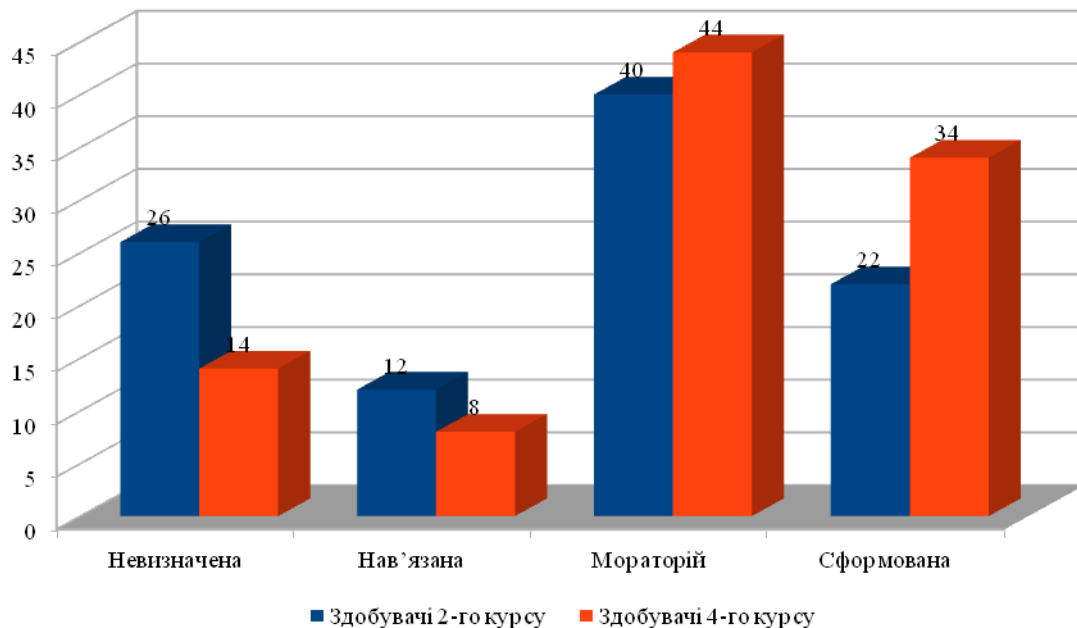
Не менш важливим є питання компонентного складу професійної ідентичності майбутнього фахівця. Структура професійної самоідентичності майбутніх психологів, на думку Бойченко (2017), включає когнітивну складову, емоційну складову, професійно-важливі якості, досвід (самопрезентація, професійне спілкування) та професійні функції (надання психологічної допомоги особистості в складних життєвих умовах). Важливою умовою ефективності процесу становлення професійної ідентичності особистості, на думку автора, виступають професійно-значущі якості, навички, уміння, а також усвідомлення цінності своєї професії, емоційно-позитивного ставлення до неї (Бойченко, 2020). Головним фактором розвитку професійної ідентичності майбутніх психологів виступає професійна орієнтація особистості, можливість самовдосконалення та відповідність вимог професії розвинутих в особистості здібностям (Перетятко&Тесленко, 2022). Можливим є узагальнення відносно того, що професійна ідентичність майбутніх психологів в контексті підготовки до роботи зі схильними до девіантної поведінки підлітками є усвідомлене позитивне ставлення до роботи у вказаному напрямку, що виражається у готовності реалізовувати психодіагностичну, профілактичну, консультативну та психокорекційну роботу з підлітками-девіантами.

З метою вивчення особливостей професійної ідентичності майбутніх психологів в контексті підготовки до роботи з підлітками-девіантами нами було проведено опитування серед здобувачів спеціальності «Психологія». Отримані результати підтверджують досить високий рівень переконаності у необхідності психологічної допомоги девіантам. Водночас проблематичним було те, що третина опитуваних (34 %) не мали бажання працювати з підлітками-девіантами, пояснюючи це складністю такої роботи, а близько половини вибірки (43%) взагалі не змогли визначитися у своєму ставленні до такої роботи, вважаючи її можливою, але, все ж, небажаною.

Задля оцінки статусу професійної ідентичності майбутніх психологів у вказаному напрямку нами було проведено методику Грецова та Азбель «Вивчення статусів професійної ідентичності» (СПІ) серед здобувачів другого та четвертого курсів спеціальності «Психологія».

Результати, отримані за обраною методикою, свідчать, що серед здобувачів старших курсів вищий відсоток осіб демонструють статус сформованої професійної ідентичності.

Отримані результати представлені на рисунку 1.

Рис. 1. Оцінка статусу професійної ідентичності майбутніх психологів (за методикою Грецова та Азбель)

За результатами проведеного тестування нами встановлено, що 26 % другокурсників та 14 % четвертокурсників демонструють статус невизначеної професійної ідентичності, не мають чітких уявлень про професійну діяльність у вказаному напрямку, відчувають труднощі у професійному виборі. Значна частина досліджуваних (40 % другокурсників та 44 % четвертокурсників) демонструють мораторій професійної ідентичності, що характеризується кризою професійного вибору, пошуком власного професійного шляху, коли індивід усвідомлює потребу вибору, але не може підібрати найбільш оптимальний варіант. Разом з тим, слід відмітити, що 12% другокурсників та 8 % четвертокурсників мають нав'язану професійну ідентичність, за якої мають уявлення про майбутню професійну діяльність та бачать себе в цій діяльності, але ці уявлення насаджені ззовні, тому є нестійкими.

Оскільки професійна ідентичність формує образ майбутнього професіонала, сприяє побудові усвідомленого образу себе у роботі з відповідною категорією клієнтів вважаємо, що вона відіграє важливу роль у формуванні готовності майбутніх психологів до роботи зі схильними до девіантної поведінки підлітками. Зважаючи на те, що за результатами діагностики професійна ідентичність майбутніх психологів знаходиться в стані невизначеності, пошуку свого професійного шляху, варто оптимізувати професійну підготовку майбутніх психологів у напрямку розвитку складових професійної ідентичності.

Узагальнивши теоретичний аналіз проблеми вважаємо, що професійна ідентичність майбутніх психологів в контексті їх підготовки до роботи зі схильними до девіантної поведінки підлітками включає наступні складові:

- когнітивна складова – усвідомлені знання про особливості роботи з підлітками, схильними до девіантної поведінки;

- емоційна складова – позитивне сприйняття себе як компетентного фахівця, що здатний надати психологічну допомогу підліткам-девіантам;
- поведінкова складова – професійне спілкування зі схильними до девіантної поведінки підлітками, вміння презентувати себе як фахівця, організувати їх психологічний супровід, надати цілеспрямовану психологічну допомогу;
- особистісна складова – професійно-важливі якості майбутнього психолога (вмотивованість до роботи, рефлексивність, високий рівень суб'єктивного контролю, розвинуте критичне мислення, креативність, прагнення до саморозвитку, розвинуті комунікативні здібності).

Тому, при організації навчального процесу слід враховувати зазначені складові та оптимізувати методи і засоби їх розвитку. Адже рівень професійної підготовки майбутніх психологів визначається можливостями вищої освіти та вимогами до психологічної діяльності, що зумовлює пошук моделі підготовки майбутніх психологів, яка б поєднувала означені аспекти (Бойченко, 2021). Як було доведено нами в попередніх дослідженнях (Луцик, 2021), викладання проблемно-орієнтованих дисциплін, зокрема «Психологія важковиховуваних», «Робота з групами девіантних підлітків», які є компонентами освітньо-професійної програми «Психологія», розширюють можливості здобувачів щодо ознайомлення з особливостями роботи з підлітками девіантної поведінки, формують спеціальні компетентності в цьому напрямку. Зазначене сприяє реалізації освітньо-професійної програми підготовки майбутніх психологів в закладах освіти та вдосконалює професійні вміння та навички для роботи у вказаному напрямку. Подібні узагальнення знаходимо і в дослідженні Синишиної (2019), яка зауважує, що ознайомлення здобувачів із специфікою роботи з різними напрямками та з різними категоріями клієнтів забезпечить високий рівень їх професійної ідентичності. Крім того, авторка наголошує на важливості впровадження в освітній процес тренінгово-корекційних програм для майбутніх практичних психологів, що забезпечуватиме інтеграцію здобувачів у професійну діяльність.

На важливості впровадження тренінгових програм у процес професійної підготовки майбутніх психологів в закладах вищої освіти наголошували Андрієвська-Семенюк (2020), Бойченко (2021). Погоджуємось з авторами та вважаємо психологічні тренінги потужними ресурсами розвитку професійної ідентичності майбутніх психологів.

Таким чином, розширення вибіркового компоненту ОП проблемно-орієнтованими дисциплінами, що спрямовані на вивчення проблеми девіантної поведінки підлітків, сприяє формуванню когнітивної та поведінкової складової професійної ідентичності майбутнього психолога. Разом з тим, впровадження у навчальний процес тренінгових програм, спрямованих на професійний розвиток, з використанням інтерактивних технологій, сприятиме розвитку професійно-важливих якостей майбутніх психологів, та, відповідно, розвитку емоційної складової професійної ідентичності.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Здійснене дослідження дало змогу проаналізувати роль професійної ідентичності в підготовці майбутніх психологів до роботи зі схильними до девіантної поведінки підлітками. Очевидним стає те, що рівень готовності працювати з підлітками девіантної поведінки значною мірою залежить від сформованості професійної ідентичності майбутніх психологів. Адже професійна ідентичність формує образ себе як професіонала, який здатний компетентно виконувати професійні завдання та ефективно взаємодіяти зі схильними до девіантної поведінки підлітками. Результати діагностики підтвердили, що серед студентів старших курсів вищий відсоток осіб мають сформований статус професійної ідентичності, в порівнянні з однокурсниками, що можливо частково пояснити більш ґрунтовними теоретичними знаннями та практичними навичками роботи з підлітками девіантної поведінки, які вони здобули в процесі фахової підготовки в ЗВО. Поетапне впровадження у фахову підготовку майбутніх психологів проблемно-орієнтованих дисциплін, що знайомлять здобувачів з особливостями роботи з

підлітками-девіантами, використання тренінгових програм, спрямованих на вдосконалення професійно-важливих якостей, сприятимуть розвитку професійної ідентичності. Зроблені узагальнення спонукають до розробки тренінгових програм для розвитку особистісних якостей майбутніх психологів, які є важливими в процесі їх підготовки до роботи зі схильними до девіантної поведінки підлітками.

СПИСОК ПОСИЛАНЬ

- Андрієвська-Семенюк, О. П. (2020). Формування професійної ідентичності майбутніх психологів. *Вісник Львівського державного університету безпеки життєдіяльності*, 21, 102-106.
- Бойченко, І. (2017). Теоретико-методологічні основи професійної самоідентичності майбутніх психологів. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманов. Серія Психологічні науки*, 6 (51), 213-222.
- Бойченко, І. (2020). Психолого-педагогічні особливості становлення професійної самоідентичності майбутнього психолога. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія Психологічні науки*, 9 (54), 5-20.
- Бойченко, І. (2021). Сучасні методи та засоби оптимізації професійної самоідентичності майбутнього психолога. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія Психологічні науки*, 16 (61), 16-28.
- Дружиніна, І. А. (2010). Місце професійної ідентичності та ідентифікації у професійному просторі практичного психолога. *Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Психологія*, 37, 99-108.
- Ложкін, Г. В., & Волянчук, Н. Ю. (2008). Професійна ідентичність в контексті маргінальної поведінки. *Соціальна психологія*, 3, 123-130.
- Луцик, Г. О. (2021). Психолого-педагогічний потенціал дисципліни «Психологія важковиховуваних» в аспекті підготовки майбутніх психологів до роботи з підлітками девіантної поведінки. *Психологія: реальність і перспективи: Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету*, 16, 128-134.
- Перетятко, Л. Г., & Тесленко, М. М. (2022). Професійна самоідентичність майбутніх психологів у закладах вищої освіти. *Психологія і особистість*, 2 (22), 139-152.
- Романишина, О. Я. (2016). *Теоретичні і методичні основи формування професійної ідентичності майбутніх учителів засобами інформаційних технологій*. (Автореф. дис. д-ра. пед. наук). Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, Вінниця.
- Синишина, В. (2019). Професійна ідентичність майбутніх практичних психологів на етапі навчання в закладах вищої освіти. *Збірник наукових праць «Педагогічні науки»*, 89, 163-169.
- Эриксон, Э. (1993). *Детство и общество*. Обнинск.
- Ямчук, Т. Ю. (2017). *Психологічні чинники розвитку професійної самоідентичності майбутніх психологів*. (Дис. канд. пстх. наук). Інститут психології ім. Г. С. Костюка, Київ.
- Kamińska-Jatczak, I. (2019). Przejawy konstruowania tożsamości profesjonalnej podmiotu działającego. Przykład asystentów rodziny. *Pedagogika Społeczna*, 2, 183-202.
- Mancini, T., Caricati L., Panari, C., & Tonarelli, A. (2015). Personal and social aspects of professional identity. An extension of Marcia's identity status model applied to a sample of university students. *Journal of Vocational Behavior*, 89, 140-150.
- Waterman, S. (1982). Identity development from adolescence to adulthood: An extension of theory and a review. *Developmental Psychology*, 3(18), 341-358.

REFERENCES

- Andriievskia-Semeniuk, O. P. (2020). Formuvannia profesiinoi identychnosti maibutnikh psykholohiv. [Future psychologists professional identity formation]. *Visnyk Lvivskoho derzhavnoho universytetu bezpeky zhyttiedialnosti*, 21, 102-106. [in Ukrainian].
- Boichenko, I. (2017). Teoretyko-metodolohichni osnovy profesiinoi samoidentychnosti maibutnikh psykholohiv. [Theoretical and methodological basis of professional self-identity of future psychologists]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Drahomanov. Seriiia Psykholohichni nauky*, 6 (51), 213-222. [in Ukrainian].
- Boichenko, I. (2020). Psykholoho-pedahohichni osoblyvosti stanovlennia profesiinoi samoidentychnosti maibutnoho psykholoha. [Psychological and pedagogical features of establishing the professional self-identity of future psychologists]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Seriiia Psykholohichni nauky*, 9 (54), 5-20. [in Ukrainian].
- Boichenko, I. (2021). Suchasni metody ta zasoby optymizatsii profesiinoi samoidentychnosti maibutnoho psykholoha. [Modern methods and means of the professional self-identity optimization of future psychologists]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova. Seriiia Psykholohichni nauky*, 16 (61), 16-28. [in Ukrainian].
- Druzhynina, I. A. (2010). Mistse profesiinoi identychnosti ta identyfikatsii u profesiinomu prostori praktychnoho psykholoha. [The place of professional identity and identification in the professional space of a practical psychologist]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni H. S. Skovorody. Psykholohiia*, 37, 99-108. [in Ukrainian].
- Lozhkin, H. V., & Volianiuk, N. Iu. (2008). Profesiina identychnist v konteksti marhinalnoi povedinky. [Professional identity in the context of marginal behavior]. *Sotsialna psykholohiia*, 3, 123-130. [in Ukrainian].
- Lutsyk, H.O. (2021). Psykholoho-pedahohichniyi potentsial dystsypliny «Psykhologhiia vazhkovykhovuvanykh» v aspekti pidhotovky maibutnikh psykholohiv do roboty z pidlitkamy deviantnoi povedinky. [Psycho-pedagogical potential of the discipline «Psychology of difficult children» in the aspect of future psychologists' training to work with the adolescents prone to deviant behaviour] *Psykholohiia: realnist i perspektyvy. Zbirnyk naukovykh prats Rivnenskoho derzhavnoho humanitarnoho universytetu*, 16, 128-134. [in Ukrainian].
- Peretiatko, L. H. & Teslenko, M. M. (2022). Profesiina samoidentychnist maibutnikh psykholohiv u zakladakh vyshchoi osvity. [Professional self-identity of future psychologists in institutions of higher education] *Psykholohiia i osobystist*, 2 (22), 139-152. [in Ukrainian].
- Romanyshyna, O. Ya. (2016). *Teoretychni i metodychni osnovy formuvannia profesiinoi identychnosti maibutnikh uchyteliv zasobamy informatsiinykh tekhnolohii. [The theoretical and methodological backgrounds to the formation of future teachers' professional identity by means of Informational technologies]. (Avtoref. dys. d-ra. ped. nauk). Vinnytskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet imeni Mykhaila Kotsiubynskoho, Vinnytsia. [in Ukrainian].*
- Synyshyna, V. (2019) Profesiina identychnist maibutnikh praktychnykh psykholohiv na etapi navchannia v zakladakh vyshchoi osvity. [Professional identity of future practical psychologists at the stage of study in the institutions of higher education]. *Zbirnyk naukovykh prats «Pedahohichni nauky»*, 89, 163-169. [in Ukrainian].
- Erikson, E. (1993). *Detstvo i obschestvo. [Childhood and the society]. Obninsk. [in Russian].*
- Yamchuk, T. Iu. (2017). *Psykholohichni chynnyky rozvytku profesiinoi samoidentychnosti maibutnikh psykholohiv. [Psychological factors of development of professional self-identity of future psychologists]. (Dys. kand. pstkh. nauk). Instytut psykholohii im. H. S. Kostiuka, Kyiv. [in Ukrainian].*
- Kamińska-Jatczak, I. (2019). Przejawy konstruowania tożsamości profesjonalnej podmiotu działającego. Przykład asystentów rodziny. [Constructing professional identity of an active

- subject: examples of family assistants]. *Pedagogika Społeczna*, 2, 183-202. [in Polish].
- Mancini, T., Caricati, L., Panari, C., & Tonarelli, A. (2015). Personal and social aspects of professional identity. An extension of Marcia's identity status model applied to a sample of university students. *Journal of Vocational Behavior*, 89, 140-150. [in English].
- Waterman, S. (1982). Identity development from adolescence to adulthood: An extension of theory and a review. *Developmental Psychology*, 3(18), 341-358. [in English].

DEVELOPMENT OF THE FUTURE PSYCHOLOGISTS' PROFESSIONAL IDENTITY IN THE CONTEXT OF TRAINING FOR WORK WITH ADOLESCENTS PRONE TO DEVIANT BEHAVIOR

Halyna Lutsyk

PhD student at the Department of Developmental
and Pedagogical Psychology
Rivne State University of the Humanities
<https://orcid.org/0000-0003-3905-2038>

DOI <https://doi.org/10.35619/praprv.v1i19.316>

Abstract. *The paper analyzes the meaning of the concept "professional identity" in the context of future psychologists' training for work with adolescents prone to deviant behavior. Based on the analysis of theoretical sources, it was established that the organization of the educational process in the institution of higher education creates a basis for the formation of the future specialist's professional identity, forms the readiness to work in the chosen direction, helps to form a conscious image of themselves as professionals.*

The approaches to the definition «professional identity» are summarized and the own vision of the future psychologists' professional identity is formulated. The author believes that the professional identity of future psychologists in the context of preparation for work with adolescents prone to deviant behavior should be considered as a conscious positive attitude to work in the specified direction, which is expressed in the readiness to implement psychodiagnostic, preventive, consultative and psychocorrectional work with deviant adolescents.

It was found that a significant part of future psychologists lack confidence in their desire to work with adolescents prone to deviant behavior, which is due to insufficient experience working with them. The diagnostic results of the features of the future psychologists' professional identity evidenced that students of the fourth year have a higher percentage of people with formed professional identity compared to the students of the second year. The obtained results can be partially explained by the presence of more thorough, systematized knowledge about the specifics of working with adolescents prone to deviant behavior and the formed professional skills and abilities that the applicants received in the process of professional training at a higher education institution. The author considers that the conditions for the development of the professional identity of future psychologists in the context of training for work with adolescents prone to deviant behavior are the gradual enrichment of the professional training content in the indicated direction, the expansion of the applicants' knowledge regarding the outlined problem, the development of personal resources during psychological trainings, the implementation of innovative teaching methods in an educational environment.

Key words: *professional identity, professional training, future psychologists, adolescents, deviant behavior.*

Стаття надійшла до редакції 21.09.2022